

FEASIBILITY OF USING MIND MAPS IN TEACHING ENGLISH VOCABULARY FOR ENGLISH MAJOR STUDENTS AT QUANG BINH UNIVERSITY

TÍNH KHẢ THI CỦA VIỆC SỬ DỤNG BẢN ĐỒ TƯ DUY (MINDMAP)
TRONG GIẢNG DẠY TỪ VỰNG TIẾNG ANH CHO SINH VIÊN CHUYÊN NGỮ
TẠI TRƯỜNG ĐẠI HỌC QUẢNG BÌNH

Hoàng Thị Mỹ Hạnh
Trường Đại học Quảng Bình

ABSTRACTS: *English vocabulary plays an important role in English foreign language teaching and learning. However, learning vocabulary has always been a difficult issue not only for non-English major students but also for English major students. Moreover, most of students often learn English vocabulary by memorizing or learning by heart, that make students consume their time but not get good effectiveness as well. Hence, using mind maps in teaching vocabulary is a method that can arouse students' interest in learning. A mind map is a type of branching diagram which incorporates words, pictures, color, images and graphics to show an analysis of a topic, making easy to remember. This paper recommends and analyzes the feasibility of using mind maps in teaching and learning English vocabulary in theory, and introduces some models of mind map which can be used in teaching vocabulary for English major students.*

Keywords: *Mind-map, teaching, vocabulary, English.*

TÓM TẮT: *Từ vựng đóng một vai trò chủ đạo trong việc dạy và học Tiếng Anh. Tuy nhiên, việc học từ vựng từ trước tới nay luôn là vấn đề khó khăn không chỉ với sinh viên không chuyên ngữ mà còn cả với sinh viên chuyên ngữ, bởi sự đa dạng về nghĩa, cách phát âm, ... Hơn nữa, hầu hết sinh viên học từ vựng tiếng anh bằng cách ghi nhớ, học thuộc lòng, điều này vừa khiến sinh viên mất nhiều thời gian vừa không hiệu quả. Vì vậy sử dụng bản đồ tư duy vào giảng dạy từ vựng là một phương pháp dạy học có thể khơi gợi hứng thú học tập của sinh viên. Bản đồ tư duy là sự kết hợp giữa ngôn ngữ và hình ảnh để trình bày một cách tổng quan, tóm tắt và dễ ghi nhớ nhất. Bài báo này giới thiệu và phân tích tính khả thi của việc sử dụng bản đồ tư duy trong dạy và học từ vựng tiếng Anh về mặt lý thuyết, đồng thời giới thiệu các mô hình bản đồ tư duy có thể sử dụng trong giảng dạy từ vựng cho sinh viên chuyên ngữ.*

Từ khóa: *Bản đồ tư duy, giảng dạy, từ vựng, tiếng Anh.*

1. ĐẶT VẤN ĐỀ

Cùng với sự phát triển của công nghệ thông tin trong xã hội và toàn cầu hoá kinh tế, tiếng Anh đã trở thành một công cụ thúc đẩy giao tiếp và hợp tác giữa các quốc gia.

Nhận thức được vai trò quan trọng của tiếng Anh nên chính phủ Việt Nam cũng như các cơ quan đoàn thể trên khắp cả nước đã ưu tiên hàng đầu cho việc giảng dạy tiếng Anh với các đề án như: Dạy và học ngoại ngữ

trong hệ thống giáo dục quốc dân, giai đoạn 2008-2020, Đề án Nâng cao năng lực tiếng Anh cho thanh thiếu niên Việt Nam, Chương trình quốc gia về học tập ngoại ngữ cho cán bộ công chức các cấp,... Từ quá trình giảng dạy và thực hiện các đề án, các chuyên gia và các giáo viên đã nhận thấy việc học từ vựng tiếng Anh là một phần thiết yếu và quan trọng trong việc dạy và học tiếng Anh. Hiểu biết từ vựng không chỉ ảnh hưởng đến hiệu suất đọc và viết mà còn ảnh hưởng đến độ chính xác và sự trôi chảy trong hoạt động giao tiếp. Tuy nhiên, nhiều học sinh, sinh viên vẫn học từ vựng theo kiểu học thuộc lòng gây nhàm chán, đơn điệu và không mang lại hiệu quả cao. Vì vậy, việc tìm ra một phương pháp, công cụ giảng dạy hiệu quả hơn giúp học sinh dễ hiểu, dễ ghi nhớ trong việc học tiếng Anh nói chung và học từ vựng tiếng Anh nói riêng là rất quan trọng.

Cũng như phần lớn sinh viên Việt Nam nói chung thì sinh viên ngành Ngôn ngữ Anh Trường Đại học Quảng Bình vẫn còn hạn chế trong việc hiểu biết và sử dụng linh hoạt từ vựng tiếng Anh trong các hoạt động giao tiếp hay viết luận. Ngoài ra, sinh viên vẫn chưa nhận thức được vai trò của từ vựng tiếng Anh cũng như phương pháp học từ vựng một cách hiệu quả. Do đó, sử dụng bản đồ tư duy vào giảng dạy từ vựng cho sinh viên chuyên ngữ tại Trường Đại học Quảng Bình là một trong những cách thức giúp sinh viên không chỉ không cảm thấy nhàm chán và khó hiểu mà còn tạo động lực cho sinh viên trong quá trình học tiếng Anh nói chung và học từ vựng tiếng Anh nói riêng. Vậy, Bản đồ tư duy là gì mà có thể giúp tạo hứng thú cho sinh viên trong quá trình học tập?

2. NỘI DUNG

2.1. Định nghĩa Bản đồ tư duy

Bản đồ tư duy (mindmap) là một dạng lược đồ phân nhánh thể hiện sự phân tích một chủ đề từ tổng quan đến chi tiết. Phương pháp này tận dụng khả năng ghi nhận hình ảnh của bộ não dưới dạng một phương tiện ghi chép đầy sáng tạo. Một Bản đồ tư duy sẽ kết hợp từ ngữ và hình ảnh để trình bày kiến thức một cách tổng quan, tóm tắt và dễ ghi nhớ nhất.

Khái niệm Bản đồ tư duy được Tony Buzan, cha đẻ trong việc nghiên cứu các phương pháp ghi nhớ hiệu quả, đưa ra lần đầu tiên vào năm 1960, như một công cụ ghi chú. Ban đầu, Tony Buzan đã sử dụng phương pháp này để giúp đỡ những học sinh không đạt yêu cầu trong học tập. Ông phát hiện ra rằng những sinh viên này đã tiến bộ rất nhiều trong học tập và cách suy nghĩ của họ cũng thay đổi. Sau đó, Tony Buzan đã tổng hợp những ý tưởng của mình thành sách. Vì vậy, khái niệm Bản đồ tư duy đã được hình thành.

Theo Tony Buzan [2] thì Bản đồ tư duy được xây dựng dựa trên hệ thống phân cấp và phân loại thông tin, trải dài các nhánh từ một chủ đề trung tâm theo sự liên kết nhất định. Nó có thể được xem như một đồ thị bức xạ bao gồm một chủ đề trung tâm và một số nhánh. Cách bộ não suy nghĩ có thể được biểu thị bằng cấu trúc của Bản đồ tư duy. Theo nghĩa này, nó cũng có thể được coi là một bản đồ minh họa mối quan hệ giữa các lĩnh vực kiến thức. Bằng hệ thống thứ bậc và phân loại, Bản đồ Tư duy thay đổi thông tin nhàm chán cần ghi nhớ thành một bức tranh đầy màu sắc và có tổ chức cao, giảm bớt gánh nặng của việc dựa vào học thuộc lòng. Với Bản đồ tư duy, mỗi

phần thông tin mới được đưa vào đầu sẽ tự động “kết nối” với tất cả thông tin đã có trong đó. Càng nhiều móc nối này, người học càng dễ dàng tìm ra thông tin mình cần. Do đó, với Bản đồ tư duy, người học càng biết nhiều và càng học thì càng dễ tiếp thu và biết nhiều hơn.

2.2. Những lợi ích khi sử dụng bản đồ tư duy vào giảng dạy từ vựng

Hầu hết sinh viên chuyên ngữ tại Trường Đại học Quảng Bình nói riêng cũng như học sinh, sinh viên Việt Nam nói chung thì từ xưa tới nay luôn học từ vựng tiếng Anh theo kiểu truyền thống là ghi chú, giải thích và học thuộc lòng. Tuy nhiên, ghi chú và học từ vựng theo kiểu truyền thống thường khiến sinh viên cảm thấy buồn chán và mau quên, đồng thời các từ vựng được ghi chép rời rạc không có sự kết nối với nhau khiến sinh viên mất nhiều thời gian khi muốn tìm lại một từ nào đó. Ngoài ra, cách ghi chú này còn bó hẹp khả năng tư duy sáng tạo của sinh viên.

Tuy nhiên, với Bản đồ tư duy sinh viên có thể đạt hiệu quả học tập cao hơn, bởi đây chính là cách học bằng sự kết hợp giữa ngôn ngữ và hình ảnh. Các thông tin trong Bản đồ tư duy được móc nối với nhau một cách có hệ thống với các hình ảnh và màu sắc bắt mắt gây ấn tượng cho sinh viên khi nhìn vào bản đồ, từ đó sinh viên có thể tiếp nhận và ghi nhớ thông tin dễ dàng hơn.

Ngoài ra, Bản đồ tư duy cũng là giải pháp hiệu quả để trực quan hóa ý tưởng, hình thành tư duy logic. Bởi vì trong quá trình lập Bản đồ tư duy sinh viên buộc phải động não để đưa ra được các ý tưởng và kết nối các ý tưởng lại với nhau theo một hệ thống logic dễ hiểu, dễ ghi nhớ.

Vì vậy, việc sử dụng Bản đồ tư duy vào

giảng dạy từ vựng tiếng Anh có thể mang lại nhiều ưu điểm thuận tiện hơn so với giảng dạy từ vựng theo các phương pháp truyền thống. Cụ thể:

Bản đồ tư duy giúp sinh viên tiết kiệm thời gian và tăng khả năng ghi nhớ vì nó sử dụng từ khóa (key words), hình ảnh, ký hiệu và vì não bộ luôn ghi nhớ hình ảnh tốt hơn nên các ý chính, khái niệm, lập luận sẽ được tiếp nhận ngay lập tức bằng thị giác.

Bản đồ tư duy giúp sinh viên dễ dàng tìm thấy ý chính của nội dung học từ cái nhìn tổng quan, tránh khỏi những thông tin không cần thiết. Các ý chính lớn sẽ ở trung tâm và nối tiếp đó là các nhánh cấp 1, cấp 2, cấp 3,... Điều này giúp sinh viên hiểu sâu kiến thức về từ vựng hơn và ghi nhớ chúng trong thời gian dài.

Giáo viên có thể linh hoạt trong việc trình bày và thêm các ý tưởng mới bởi vì với Bản đồ tư duy các ý tưởng hoặc nội dung mới có thể được thêm vào một cách dễ dàng bất chấp thứ tự trình bày Bản đồ tư duy. Từ đó, tạo điều kiện cho sinh viên tiếp thu một cách nhanh chóng và linh hoạt trong việc ghi nhớ.

Bản đồ tư duy còn cung cấp cho sinh viên góc nhìn về chiều rộng cũng như chiều sâu, bức tranh tổng thể hoặc chi tiết của một chủ đề hoặc ý tưởng.

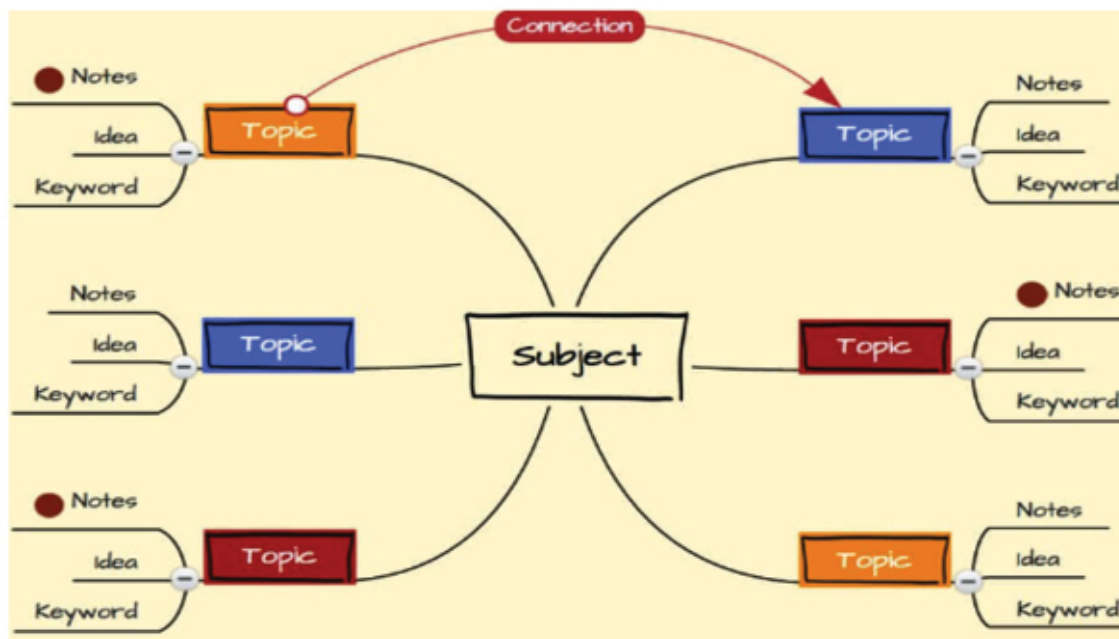
Việc sử dụng màu sắc và hình ảnh trong Bản đồ tư duy khiến cho não bộ dễ dàng ghi nhớ và đưa ra các ý tưởng sáng tạo, tăng khả năng tư duy. Điều này cũng hữu hiệu trong việc trình bày ý tưởng, nâng cao khả năng thuyết trình của sinh viên.

2.3. Một số yếu tố cần lưu ý khi vẽ Bản đồ tư duy.

Do Bản đồ tư duy được thiết lập bởi các từ khóa, cụm từ ngắn, hình ảnh vì thế

khi sử dụng Bản đồ tư duy để giảng dạy từ vựng cho sinh viên, giáo viên nên tạo cho sinh viên thói quen chỉ chú ý đến từ khóa. Bởi vì ghi nhớ từ khóa có thể giúp sinh viên

nắm bắt được toàn bộ nội dung cần tiếp thu và tạo Bản đồ tư duy cho riêng mình. Vì vậy, khi lập một Bản đồ tư duy cần lưu ý đến các yếu tố sau:

Hình 1. Những yếu tố cần có để vẽ một sơ đồ tư duy về từ vựng [8]

Chủ đề: Chọn một chủ đề làm trung tâm của tất cả các từ vựng. Vẽ một hình trung tâm và tô màu nổi bật. Đây sẽ là chủ đề để phát triển Bản đồ tư duy từ vựng tiếng Anh.

Từ khóa: Là từ khơi gợi ý tưởng về các sự việc hay những nhóm từ vựng liên quan - chính là các nhánh lớn tỏa ra xung quanh. Có thể vẽ thêm hình ảnh, biểu tượng minh họa. Từ một ý chính có thể vẽ thêm những nhánh nhỏ và viết lên các thông tin chi tiết như phiên âm, từ đồng nghĩa/trái nghĩa,...

Ví dụ: Thêm ví dụ cho mỗi từ vựng - Hình ảnh minh họa giúp sinh viên ghi nhớ kiến thức, nhưng để hiểu về nó cần phải có ví dụ minh họa. Từ đó sinh viên có thể hiểu vì sao phải dùng từ này hay từ kia theo từng ngữ cảnh trong tiếng Anh.

Các nhánh: Từ các nhánh chủ đề chính, hãy vẽ thêm những nhánh phụ. Những từ được viết trên những nhánh phụ là chủ đề nhỏ hơn của những từ được viết trên nhánh chính.

Màu sắc: Màu sắc là một dấu hiệu ghi nhớ rất tốt và nó liên quan đến não phải trong việc học để ghi nhớ dài hạn. Màu sắc khuyến khích sự sáng tạo và giúp sinh viên ghi nhớ tốt hơn. Thêm nhiều màu sắc cho các nhánh, phong nền của bản đồ và các hình ảnh sẽ khiến cho Bản đồ tư duy sinh động hơn. Điều đó giúp dễ hiểu và dễ ghi nhớ hơn.

Hình ảnh: Trong lập Bản đồ tư duy, hình ảnh có thể thay đổi hoặc nhấn mạnh một từ khóa đã được đề cập trước đó.

Luyện tập: Bất cứ phương pháp hiệu

quả nào đi chăng nữa nhưng không có sự luyện tập thì các từ vựng học được cũng khó có thể ghi nhớ lâu dài. Do đó, cần phải thường xuyên luyện tập để củng cố và có thể sử dụng các từ vựng trong cuộc sống giao tiếp hằng ngày.

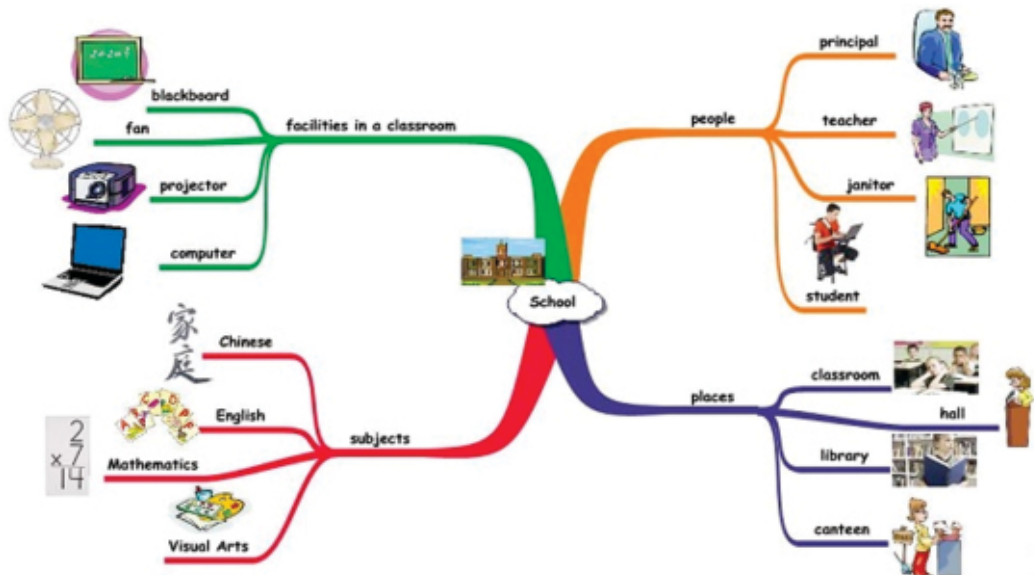
2.4. Sử dụng Bản đồ tư duy (mindmap) trong giảng dạy từ vựng cho sinh viên chuyên ngữ

Sử dụng Bản đồ tư duy trong giảng dạy từ vựng không chỉ giúp sinh viên có thể tích lũy được vốn từ vựng phong phú đa dạng

mà còn giúp nâng cao khả năng ứng dụng linh hoạt từ vựng trong giao tiếp hằng ngày và viết bài luận. Bởi vì học từ vựng qua Bản đồ tư duy sẽ giúp sinh viên nắm được bản chất của từ vựng nhờ liên kết các ý tưởng. Sau đây là một số cách triển khai Bản đồ tư duy từ vựng tiếng Anh:

a. Bản đồ tư duy từ vựng theo nhóm từ

Cách triển khai này sẽ giúp sinh viên hiểu được mối liên hệ giữa các từ. Mở rộng vốn từ một cách nhanh chóng, logic.

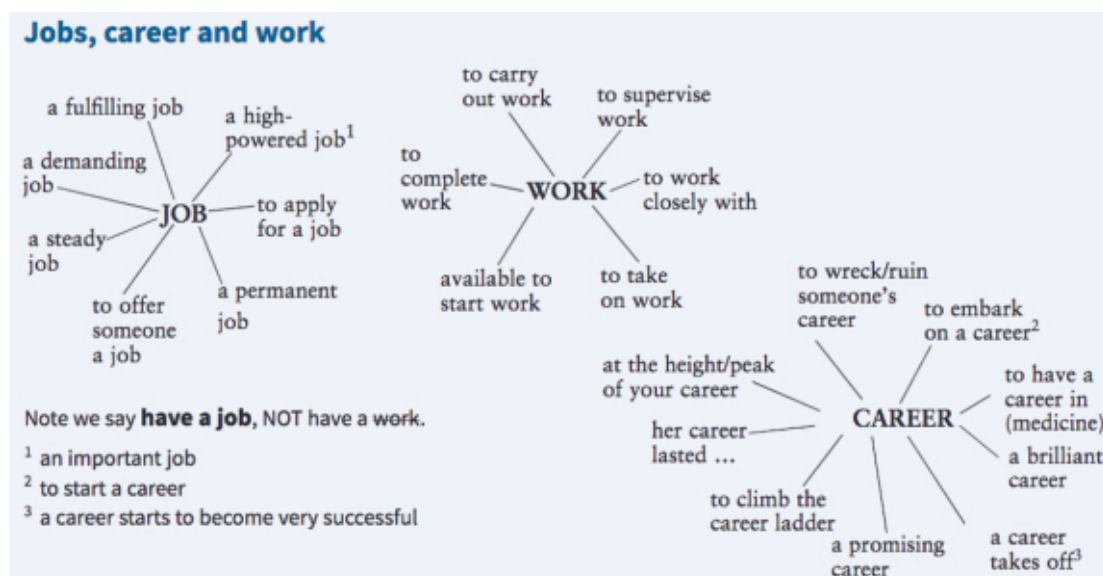
Hình 2. Bản đồ tư duy từ vựng theo nhóm từ [7]

Trong Hình 2, chủ đề từ vựng là “School” (trường học) và trên 4 nhánh nhỏ là 4 nhóm từ vựng liên quan đến chủ đề này là: “facilities in classroom” (các vật dụng trong lớp học), “subjects” (môn học), “people” (con người) và “places” (nơi chốn). Từ 4 từ khoá này xuất hiện thêm nhiều nhánh nhỏ với các từ vựng liên quan đến mỗi từ khoá. Những ví dụ chỉ mang tính chất tương đối. Bởi vì mỗi người sẽ có cách tư duy riêng dẫn tới hướng đi khác nhau. Đây chính là điểm đặc biệt của phương

pháp giảng dạy này. Nó khuyến khích tính chủ động và kích hoạt óc sáng tạo để khai thác nguồn kiến thức vô hạn.

b. Vẽ Bản đồ tư duy theo collocation (cụm từ)

Giáo viên có thể giới thiệu và hướng dẫn sinh viên vẽ Bản đồ tư duy cho cách sử dụng của từ để dễ nhớ các cụm từ liên quan, cụ thể là danh từ đó sẽ đi với danh từ, tính từ, hay động từ nào và giúp sinh viên có thể sử dụng từ vào đúng ngữ cảnh.

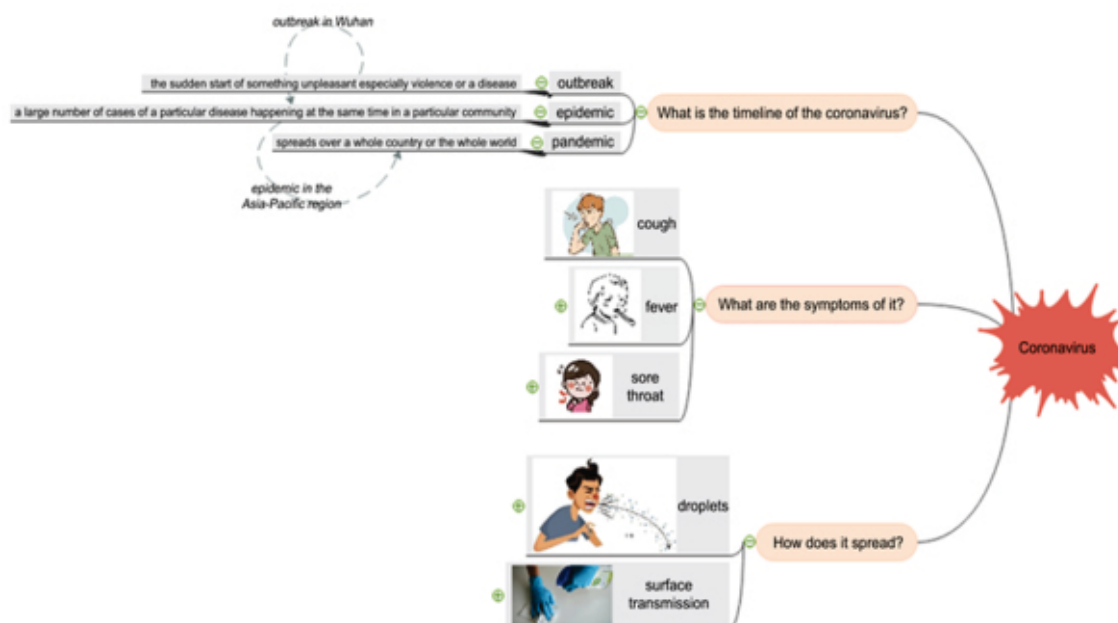

Hình 3. Bản đồ tư duy theo các cụm từ [5]

Ví dụ trong Hình 3, với ba từ “job”, “work”, và “career” khi dịch sang tiếng Việt đều có nghĩa xoay quanh “việc làm, công việc, và nghề nghiệp”, tuy nhiên mỗi từ này trong tiếng Anh có những cách sử dụng khác nhau tùy theo từ đi kèm và ngữ cảnh.

c. Vẽ theo mô hình câu hỏi

Giáo viên có thể sử dụng Bản đồ tư duy theo cách kể chuyện dựa theo những câu hỏi “Wh-” về thời gian, nơi chốn, địa điểm, nguyên do, từ chỉ người, v.v. Sau đây là mẫu Bản đồ cho từ vựng liên quan đến vi-rút Corona.

Hình 4. Bản đồ tư duy về từ vựng liên quan đến virus Corona [4]

Nhánh từ trả lời cho câu hỏi “What is the timeline of the coronavirus?” (Tiến trình của vi-rút Corona là gì?) là danh sách những từ chỉ mức độ phát triển của dịch bệnh kèm theo lời giải thích cụ thể về tình hình thực tế tương ứng với từ đó. Ví dụ như từ “outbreak” (bùng nổ), ở nhánh “What are the symptoms of it?” (Những triệu chứng của nó là gì?) là danh sách những danh từ nói về các triệu chứng của bệnh như “cough” (ho), “fever” (sốt)... Ở nhánh “How does it spread?” (Bệnh lây lan bằng cách nào?) là danh sách các từ hay cụm từ nói về cách thức mà bệnh lây truyền như: “droplets” (các giọt bắn), “surface transmission” (tiếp xúc qua bề mặt).

3. KẾT LUẬN

Từ vựng rất quan trọng đối với việc học tiếng Anh vì với vốn kiến thức phong phú về từ vựng sẽ giúp hỗ trợ cho việc nói, viết, đọc và nghe tiếng Anh. Vì thế, việc học từ vựng được coi là một trong những vấn đề

phức tạp nhất trong việc dạy tiếng Anh cho sinh viên nói chung và cho sinh viên chuyên ngữ nói riêng. Nhiều nghiên cứu đã chứng minh rằng việc học thuộc lòng không còn là một phương pháp hiệu quả cho việc học từ vựng tiếng Anh và đã cố gắng tìm ra các giải pháp tiên tiến để tạo điều kiện thuận lợi cho việc tiếp thu từ vựng. Bài báo này nhấn mạnh tầm quan trọng của việc sử dụng kỹ thuật lập bản đồ tư duy vì nó mang lại những lợi ích và ưu điểm vượt trội.

Tuy nhiên, bài báo này mới chỉ đề cập đến tính khả thi của việc sử dụng Bản đồ tư duy trong dạy và học từ vựng tiếng Anh về mặt lý thuyết cũng như chỉ ra những vấn đề cần lưu ý khi lập bản đồ tư duy về từ vựng. Vì vậy, cần có một nghiên cứu sâu hơn về việc ứng dụng Bản đồ tư duy vào việc giảng dạy từ vựng tiếng Anh cho sinh viên chuyên ngữ tại Trường Đại học Quảng Bình.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

Tiếng Việt

- [1] Tony Buzan và Barry Buzan (Bản dịch tiếng Việt của Lê Huy Lâm) (2008), *Sơ đồ tư duy*, NXB Tổng hợp Thành phố Hồ Chí Minh.

Tiếng Anh

- [2] Buzan Tony (1994), *The mind map book*, New York: The Penguin Group.
- [3] Buzan Tony (2006), *Use your memory*, Essex: BBC Active.
- [4] Jiang, Y. (2020), *Application of the Mind Map in Learning English Vocabulary*, Open Access Library Journal, 7, 1-4. doi: 10.4236/oalib.1106484.
- [5] McCarthy & Odell (2017), English

Collocations in Use, Cambridge University Press.

- [6] Oksana Marunevich, Elmira Shefieva, and Olga Bessarabova (2021), Mind mapping as a tool of teaching English vocabulary at transport university, E3S Web of Conferences 295, 05021, <https://doi.org/10.1051/e3sconf/202129505021>

Website:

- [7] <http://reviewchococielts.com/cach-su-dung-so-do-tu-duy-de-hoc-tieng-anh/>
- [8] <http://stepup.edu.vn/blog/so-do-tu-duy-tu-vung-tieng-anh/>

Liên hệ:

ThS. Hoàng Thị Mỹ Hạnh

Khoa Ngoại ngữ, Trường Đại học Quảng Bình

Địa chỉ: 312 Lý Thường Kiệt, Đồng Hới, Quảng Bình

Email: hanhhtm@quangbinhuni.edu.vn

Ngày nhận bài: 20/06/2022

Ngày gửi phản biện: 22/06/2022

Ngày duyệt đăng: 26/08/2022